

แนวทางการจัดการป่าไม้เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืน
ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

โดย

พันเอก ไมตรี ศรีสันเทียะ

หัวหน้ากองยุทธการ มณฑลทหารบกที่ 38

วิทยาลัยการทัพบก

กันยายน 2565

เอกสารวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการป่าไม้เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืน
ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน
โดย พันเอก ไมตรี ศรีสันเทียะ
อาจารย์ที่ปรึกษา พันเอก สินสมุทร์ จันทรเนตร

วิทยาลัยการทัพบก อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ปีการศึกษา 2565 และเห็นชอบให้เป็นเอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่อยู่ในเกณฑ์ระดับ **ดีมาก**

พลตรี
(วิชาติ เอี่ยมไพจิตร)

ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก

คณะกรรมการควบคุมเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

พันเอก
(สินสมุทร์ จันทรเนตร)

ประธานกรรมการ

พันเอก
(พงศ์ศิริ พงศ์อาริยะมงคล)

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา

พันเอกหญิง
(นวลสมร จรวงษ์)

กรรมการ

บทคัดย่อ

ผู้วิจัย	พันเอก ไมตรี ศรีสันเทียะ
เรื่อง	แนวทางการจัดการป่าไม้ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืนของ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน
วันที่	กันยายน 2565 จำนวนคำ : 9,655 จำนวนหน้า : 30
คำสำคัญ	การจัดการป่าไม้, กระบวนการมีส่วนร่วม, มั่นคงและยั่งยืน
ชั้นความลับ	ไม่มีชั้นความลับ

ทรัพยากรป่าไม้ ดิน น้ำ เป็นฐานการพัฒนาทุกมิติ ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนรวมถึงภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย ขาดการประสานงาน ประสาน การปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของราษฎรภายใต้กรอบของกฎหมายที่ชัดเจน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย และการประสานการปฏิบัติกับทุกภาคส่วน ขาดงบประมาณในการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และมีความผันแปรตามอำนาจรัฐที่เปลี่ยนแปลงทางการเมือง ขาดการบริหารจัดการในรูปแบบการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมาจากภาครัฐ มากกว่าการสร้างความร่วมมือ

ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วม น้อมนำศาสตร์พระราชา ภูมิปัญญาท้องถิ่นความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น มาดำเนินชีวิตตามวิถีพุทธ เพื่อเป็นแนวทางและพื้นฐานสำคัญในการพัฒนา ดิน น้ำ ป่า เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ราษฎรภายใต้ความพอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา ในการแก้ไขปัญหามิติร่วมกัน เพื่อจัดการป่าไม้ของชุมชนในรูปแบบที่มีความเหมาะสมสามารถนำแนวทางมาพัฒนาให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ก็จะสามารถพัฒนาตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดไว้จะสามารถสร้างความอยู่ดีมีสุขมีความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร และสามารถรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมที่เกิดขึ้น อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงทั้งท้องถิ่น ท้องที่ ของประเทศ รวมถึง
ภูมิภาค และสังคมโลก ก็ จะเกิดมิติความมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืนเกิดขึ้นกับประเทศชาติ และ
จะสามารถพัฒนาทุกมิติตามความต้องการของราษฎรได้ ภายใต้กรอบของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
เพื่อจะรักษาป่าไว้ให้กับอนุชนรุ่นหลังของชาติไว้ใช้ในอนาคตต่อไปได้

ABSTRACT

AUTHOR: Colonel. Maitree Srisantia

TITLE: Forest management guidelines To create a stable and sustainable quality of life of the Internal Security Operations Command in Nan Province.

DATE: September, 2022 **WORD COUNT:** 9,655 **PAGES:** 30

KEY TERMS: Forest management, Participatory process, Stable and sustainable

CLASSIFICATION: Unclassified

Forest resources, soil, and water are the bases of development in all dimensions. Problems arising from both the government and the public sector as well as other sectors related to the law lack of coordination coordinate practice in line with the real needs of the people under a clear legal framework Lack of personnel with knowledge and understanding of law enforcement and coordination with all sectors Lack of continual development budget and variability with politically changing state powers Lack of management in the form of participation in decision-making from the government rather than building cooperation

The process should be involved lead the king's science local wisdom beliefs and customs, traditions, local culture to live in a Buddhist way to be a guideline and an important basis for soil, water and forest development in order to create a good quality of life for the people under sufficiency, discipline, honesty, and volunteerism in solving all dimensions together in order to manage the community's forests in a way that is effective Appropriate and able to bring guidelines to develop stability and sustainability, both the government sector, the people's sector, and various

related sectors will be able to develop according to the guidelines of the national strategy

That have been set, will be able to create well-being there is a sustainability of the natural resource base for the environment. Energy and food security and able to maintain national interests under changing environmental conditions. coexist peacefully harmonize and harmonize local, local, national security, as well as the region and global society There will be a dimension of security, prosperity and sustainability will occur in the country and will be able to develop all dimensions according to the needs of the people. Under the framework of relevant laws in order to preserve the forests for future generations of the nation

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จลงได้ เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากคณาจารย์ ของวิทยาลัยการทัพบกทุกท่าน พลตรี วิชาติ เอี่ยมไพจิตร ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก ที่กรุณาอนุมัติให้กระผมทำเอกสารวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ ตามรูปแบบของวิทยาลัยการทัพบก พันเอก สินสมุทร จันทรเนตร ประธานกรรมการ และพันเอกหญิง นวลสมร จรวงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ และคำปรึกษาตลอดจนให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ ในการจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคล รวมถึงช่วยปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความ เอาใจใส่อย่างดียิ่ง ทำให้กระผม ตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์ทุกท่าน และ ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ขอขอบพระคุณ พันเอก พงศ์ศิริ พงศ์อาริยะมงคล หัวหน้ากลุ่มงานนโยบายแผนและการข่าว กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา ที่กรุณาสับสนุนข้อมูล เอกสารทางราชการ เอกสารทางวิชาการรวมถึงสนับสนุนข้อมูลต่าง ๆ และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน ทุกนาย ที่สนับสนุนข้อมูลต่าง ๆ สำหรับจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

กระผมหวังว่าเอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่ไม่น้อย สำหรับใช้เป็นรูปแบบ ในการปฏิบัติงานด้านการจัดการป่าไม้ในพื้นที่จังหวัดน่าน ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน และของหน่วยทหารต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดน่าน ก่อให้เกิดผลดีต่อวิทยาลัยการทัพบก และกองทัพกในอนาคต จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้แด่คณาจารย์ของวิทยาลัย การทัพบกทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา จนทำให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ สร้างประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และขอมอบความกตัญญูกตเวทิตาคุณ แต่ บิดา มารดา เพื่อนนักศึกษากลุ่มที่ 4 หลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ชุดที่ 67 ทุกท่าน และที่จะลืมไม่ได้ ขอขอบคุณครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจให้อย่างอบอุ่นและดียิ่ง

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	6
วิธีการศึกษา.....	7
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	9
บทที่ 2 บทวิเคราะห์	10
ประเด็นที่ 1 การวิเคราะห์สภาพสาเหตุของปัญหา.....	10
ประเด็นที่ 2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์.....	13
ประเด็นที่ 3 การวิเคราะห์ทางเลือกทางยุทธศาสตร์รูปแบบการจัดการป่าไม้.....	16
ประเด็นที่ 4 วิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหา.....	21
บทที่ 3 บทอภิปรายผล	23
สภาพปัญหาและอุปสรรคพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ทำกินจังหวัดน่าน.....	23
รูปแบบและแนวทางการจัดการป่าไม้ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตอย่างมั่นคงและ ยั่งยืนของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน.....	24
บทที่ 4 บทสรุป	27
ข้อเสนอแนะ.....	29
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	30
เอกสารอ้างอิง	
ประวัติผู้วิจัย	

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา57(2) บัญญัติเป็นใจความสำคัญว่า รัฐต้อง อนุรักษ์ คุ่มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการและใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ และได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าว ด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ¹ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม² กรมป่าไม้ได้กำหนดยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) ได้ให้ความสำคัญด้านป่าไม้กับการอนุรักษ์ ไว้ว่าการรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสมดุลของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และเป็นธรรมใช้ประโยชน์จากทุนธรรมชาติโดยคำนึงถึงขีดจำกัด และศักยภาพในการฟื้นตัวรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรมรวมทั้งผลักดันแนวทางการประเมินมูลค่าของระบบนิเวศ และการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์เพื่อใช้ในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ดังนี้คือ 1) อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เพื่อสร้างสมดุลธรรมชาติ 2) อนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน 3) พัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดินแก้ไขการบุกรุกที่ดินของรัฐ³

ทั้งนี้จังหวัดน่าน มีพื้นที่ทั้งหมด 7.58 ล้านไร่ ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปประกอบไปด้วย พื้นที่ราบร้อยละ 12 และพื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 88 เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำน่าน ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำหลักของแม่น้ำเจ้าพระยาอันเป็นหัวใจสำคัญของระบบน้ำของประเทศ โดย 40% ของแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นปริมาณน้ำของแม่น้ำน่าน และเป็นแหล่งน้ำต้นทุนหลักของเขื่อนสิริกิติ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ใช้สำหรับผลิตกระแสไฟฟ้าใช้อุปโภคบริโภค และสำหรับการเกษตรในพื้นที่เกษตรกรรมบริเวณทั้งหมด

เชื่อมรวมถึงใต้เชื่อมลงไป ตั้งแต่จังหวัดอุดรดิษฐ์ถึงจังหวัดนครสวรรค์ดังนั้นป่าต้นน้ำในพื้นที่จังหวัดน่านนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งหากถูกทำลายหรือมีปริมาณลดลงย่อมส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำในแม่น้ำน่าน ทำให้มีผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของชาติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องน้ำและปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ตามมา

ข้อมูลพื้นที่ป่าของจังหวัดน่านนั้นเป็นพื้นที่ที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรับผิดชอบ มี 2 พื้นที่คือพื้นที่อนุรักษ์ อยู่ในการดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ในพื้นที่ จ.น่าน มีอุทยานแห่งชาติ 7 แห่ง มีพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอยู่ 1 แห่ง 2.83 ล้านไร่ อีกพื้นที่คือพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติอยู่ในการดูแลของกรมป่าไม้มีพื้นที่ 3.22 ล้านไร่

สถานการณ์ปัจจุบันภาพรวมพื้นที่ป่าทั้งหมดของจังหวัดน่าน จำนวน 6 ล้านไร่เศษ หรือ 88 % ของพื้นที่จังหวัด แต่พื้นที่ป่าดังกล่าวที่มีสภาพป่าจริงเหลือแค่ 4.5 ล้านไร่ และเป็นพื้นที่ป่าที่ถูกทำลายถึง 1.6 ล้านไร่⁴

โดยมีแนวโน้มที่พื้นที่ป่าของจังหวัดน่าน จะมีปริมาณลดลงอย่างต่อเนื่องจากสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในห้วงที่ผ่านมา คือการแผ้วถางทำลายป่าและถูกปรับใช้เป็นที่ทำกินและอยู่อาศัย ทำให้มีการรุกป่าและการทำไร่เลื่อนลอยจำนวนมากเพื่อปลูกพืชเชิงเดี่ยวซึ่งที่ตามมาคือภูเขาหัวโล้น ทำให้เกิดปัญหาภัยแล้งและเนื่องจากความลาดชันของพื้นที่สูงทำให้ปริมาณน้ำไหลแรงในหน้าฝน เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดินจากที่สูงลงสู่ที่ราบ เกิดปัญหาน้ำป่าไหลหลากดินโคลนถล่มในหลายพื้นที่ในฤดูฝน ขณะที่พื้นที่ตอนล่างลงมาถูกน้ำป่าเข้าท่วมทำลายพืชผลทางการเกษตรของประชาชน นอกจากนี้ ในฤดูแล้งยังเกิดปัญหาหมอกควันและไฟป่า โดยเฉพาะในช่วง 10 ปีหลังจากที่ผ่านมา จังหวัดน่านมีปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM 2.5 ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในจังหวัดน่าน ดังเช่นกรณีเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น ดังนี้

กรณีน้ำท่วมจังหวัดน่านในปี พ.ศ. 2553 เกิดผลกระทบจากพายุโกเชินในห้วงวันที่ 17-18 กรกฎาคม 2553 ทำให้เกิดน้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลัน และน้ำเอ่อล้นตลิ่งท่วมบ้านพักอาศัย พื้นที่ทางเกษตรของราษฎรเสียหายเป็นจำนวนมาก

ในปี พ.ศ. 2559 เกิดฝนตกหนักมีน้ำไหลหลากและดินถล่มในพื้นที่ 7 อำเภอ ประชาชนได้รับผลกระทบรวม 4,119 ครัวเรือน มีผู้เสียชีวิต 1 คน และวันที่ 17-21 สิงหาคม 2561 เกิดอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดน่าน จากอิทธิพลพายุโซนร้อนเบบิโนคา ทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลัน น้ำป่าไหลหลาก และดินถล่ม ในพื้นที่ 5 อำเภอ 25 ตำบล 117 หมู่บ้าน 6,542 ครัวเรือน พื้นที่การเกษตรเสียหาย ประมาณ 14,244 ไร่ และเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2559 รายงานสภาพอากาศในพื้นที่ จังหวัดน่าน โดยเฉพาะ ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งเป็นในเขตติดต่อกับ สปป.ลาว มีหมอกควันสะสมเป็นจำนวนมาก ผลการตรวจวัดคุณภาพอากาศพบค่าฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน พุ่งสูงถึง 273 ไมโครกรัม/ลูกบาศก์เมตร เกินค่ามาตรฐานที่ 120 ไมโครกรัม/ลูกบาศก์เมตร ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ติดต่อกันมากกว่า 6 วัน⁵

จากปัญหาตามที่ได้กล่าวมา หากไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนโดยเร่งด่วน ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากพื้นที่ป่าไม้ที่ลดลงย่อมมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้ความรุนแรงของปัญหา รวมถึงบริเวณพื้นที่และจำนวนผู้ที่ได้รับผลกระทบย่อมเพิ่มมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในห้วงที่ผ่านมา หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องได้เข้าไปในพื้นที่ เพื่อที่จะพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่พบว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จได้เท่าที่ควร ทั้งนี้พบว่า มีอุปสรรค ในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ พื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุก แบ่งเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์และพื้นที่ป่าสงวนฯจำนวนถึง 2 แสนไร่ และ 1.3 ล้านไร่ตามลำดับ โดยพื้นที่เหล่านี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถบริหารจัดการ ตามข้อระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ได้ เพราะพื้นที่ต้นน้ำถึงประมาณ 1 ล้านไร่ มีราษฎรอยู่อาศัยและใช้เป็นพื้นที่ทำกิน ดังนั้น การบริหารจัดการในพื้นที่จึงยุ่งยาก ทั้งยังเกิดปัญหาคาบเกี่ยวระหว่างพื้นที่ของ จังหวัดน่านกับจังหวัดพะเยา และปัญหาคาบเกี่ยวระหว่างพื้นที่ป่าสงวนของกรมป่าไม้ และพื้นที่อนุรักษ์ อยู่ในการดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ปัญหาที่เกิดขึ้นมาเนื่องจากเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการต่างๆขึ้นไปแก้ไขปัญหาไม่มีแผนการพัฒนาที่ชัดเจนมุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์มากกว่าการช่วยเหลือที่แท้จริงทำให้ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกับป่าโดยเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะการดูแลระบบนิเวศน์ การส่งเสริมการปลูกพืชต่างๆไม่มีความยั่งยืน ทำให้พื้นที่ป่ายังคงถูกทำลายด้วยการทำไร่

เลื่อนลอย เพื่อปลูกข้าวโพดเนื่องจากราษฎรยังเห็นว่า เป็นการสร้างรายได้ที่เร็วที่สุดมากกว่าวิธีอื่น และทำให้ยังมีการใช้ยาฆ่าหญ้า และยาฆ่าแมลง ก่อให้เกิดสารพิษตกค้างในพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้พื้นที่แหล่งต้นน้ำลำธารมีสารพิษปนเปื้อน ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน ได้พิจารณากำหนดพื้นที่ที่ยังประสบปัญหาในการจัดการป่าไม้ รวมถึงจัดการในเรื่องที่เกี่ยวกับด้านดิน น้ำ ป่า เพื่อทำการศึกษาวิจัย โดยตระหนักว่าปัญหาป่าไม้เป็นพื้นฐานของการพัฒนา เนื่องจากป่าไม้เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำ เป็นแหล่งอาหารเมื่อมีป่า มีน้ำดินมีความชุ่มชื้นจะนำไปสู่การพัฒนาอาชีพตามลำดับ ดังนั้นเพื่อให้การบริหารจัดการป่าไม้เป็นไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน ประเด็นหลักสำคัญคือ “การมีส่วนร่วม” โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชน ปลูกจิตสำนึกให้กับชุมชนให้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเหมาะสมและสมดุล ใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างสังคมความเป็นอยู่ที่มีความสุขแบบพอเพียงด้วยการ ออกแบบตัวแบบการปรับใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรเชิงเดี่ยวเป็นพื้นที่เชิงคุณภาพ และส่งเสริมให้คุณภาพชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ภายใต้การอำนวยการ ประสานงาน เสริมการปฏิบัติงานหน่วยงานของรัฐ ในรูปแบบของการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินแนวโน้มของสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดภัยคุกคามด้านความมั่นคง โดยการเสริมสร้างให้ประชาชนตระหนักในหน้าที่รวมถึงการมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติร่วมกัน โดยมีกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน ทำหน้าที่เป็นโซ่ข้อกลางในการประสานงานกับทุกภาคส่วน ภายใต้กรอบของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

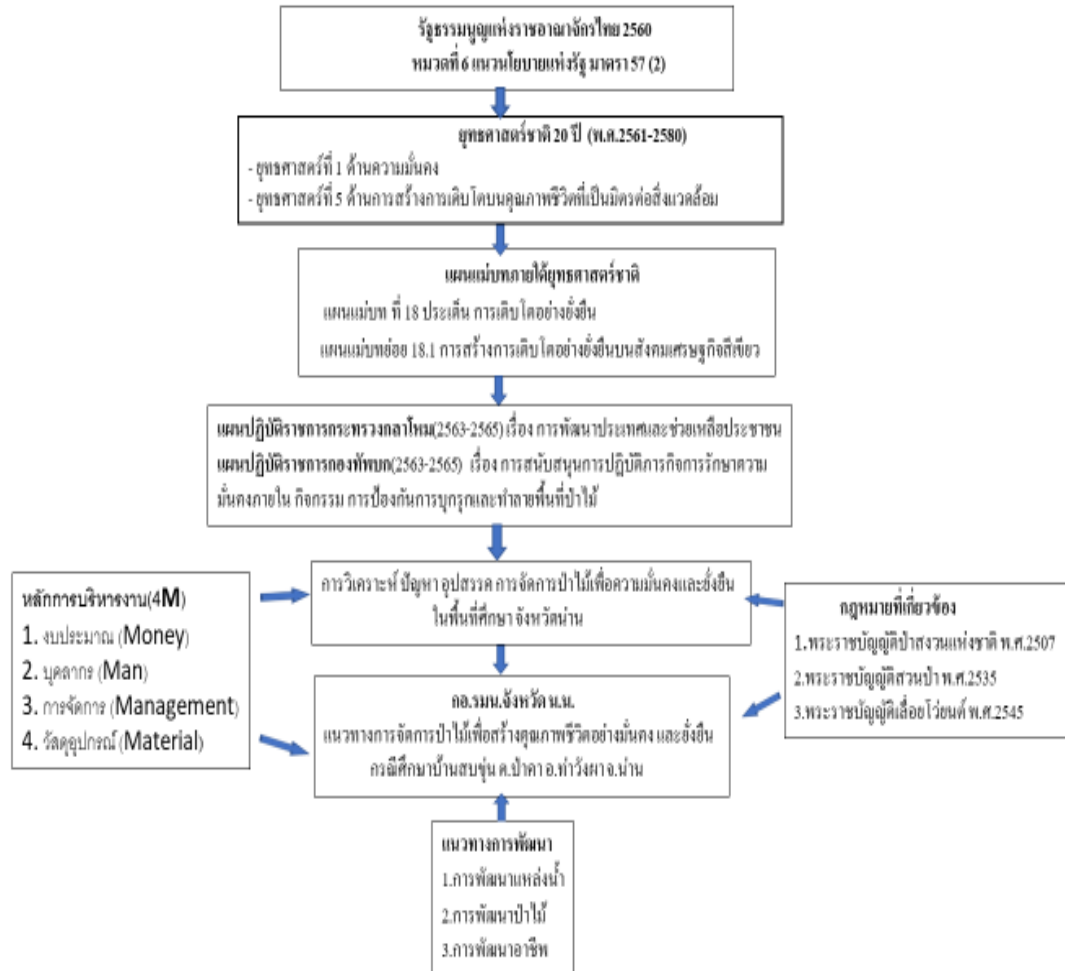
จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง 1) สภาพปัญหา การจัดการป่าไม้ 2) รูปแบบการจัดการป่าไม้ และ 3) แนวทางการจัดการป่าไม้ที่เหมาะสม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างมั่นคงและยั่งยืนของชุมชนที่เลือกมาทำการศึกษาวิจัย ซึ่งเมื่อได้รับข้อมูลที่เกิดจากการศึกษาตามที่กล่าวมาแล้วจะสามารถใช้เป็นพื้นที่นาร่องในการแก้ไขปัญหาการจัดการป่าไม้ เพื่อความมั่นคงแบบมีส่วนร่วมจากเครือข่ายชุมชนสู่การสร้างคุณภาพชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดน่าน ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน ต่อไป และทำให้

กองทัพบก โดยหน่วยทหารในพื้นที่จังหวัดน่าน สามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการจัดการปัญหาการจัดการป่าไม้ เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งตรงกับแผนปฏิบัติการกองทัพบก (2563 - 2565) เรื่องการสนับสนุนการปฏิบัติการกิจกรรมรักษาความมั่นคงภายในกิจกรรมการป้องกันการบุกรุก และทำลายพื้นที่ป่าไม้⁶ แผนปฏิบัติราชการกระทรวงกลาโหม (2563 - 2565) เรื่องการพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน⁷สามารถนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติในด้านความมั่นคง ประเด็นการป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง เรื่องการรักษาความมั่นคง/ผลประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางบก และทางทะเล และยุทธศาสตร์ชาติ ในด้านการสร้างการเจริญเติบโต บนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทั้งประเด็น พัฒนาความมั่นคง น้ำ พลังงาน เกษตร และประเด็นสังคม เศรษฐกิจสีเขียว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการจัดการป่าไม้ เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนแบบมีส่วนร่วมจากเครือข่ายชุมชนในพื้นที่หมู่บ้านเขตป่าต้นน้ำ ที่กำหนดเป็นพื้นที่ศึกษา
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการป่าไม้ของชุมชนในพื้นที่หมู่บ้านเขตป่าต้นน้ำ ที่กำหนดเป็นพื้นที่ศึกษาแบบมีส่วนร่วมจากเครือข่ายชุมชน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่าง มั่นคงและยั่งยืน
3. เพื่อให้ทราบแนวทางหรือวิธีการที่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน และหน่วยทหารในพื้นที่จังหวัดน่าน จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการจัดการปัญหา การจัดการป่าไม้ เพื่อความมั่นคงและยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษา

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัย ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ตามแนวทางที่วิทยาลัยการทัพบก กำหนดโดยการประยุกต์วิทยาการ การวิจัยเชิงคุณภาพ และรูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร เป็นแนวทางในการวิจัย

2. ขอบเขตการศึกษา

2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1.1 สภาพปัญหาการจัดการป่าเพื่อความมั่นคงและยั่งยืน

2.1.2 รูปแบบการจัดการป่าไม้เพื่อความมั่นคงและยั่งยืน แบบมีส่วนร่วมจากเครือข่ายชุมชน

2.1.3 แนวทางการจัดการป่าไม้เพื่อความมั่นคงและยั่งยืน แบบมีส่วนร่วมจากเครือข่ายชุมชนสู่การสร้างคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

2.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษาคือพื้นที่ป่าไม้ชุมชนบ้านสบขุ่น ตำบลป่าคา อำเภอน้ำหนาว จังหวัดน่าน

2.3 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย

2.3.1 กลุ่มนโยบาย ได้แก่

2.3.1.1 ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน

2.3.1.2 ผู้อำนวยการศูนย์ป่าไม้จังหวัดน่าน

2.3.1.3 หัวหน้าโครงการพัฒนาที่สูงตามพระราชดำริ บ้านสบขุ่น

2.3.2 กลุ่มชุมชนจัดการป่าต้นแบบชุมชนบ้านสบขุ่นฯ

2.3.3 กลุ่มเกษตรกรต้นแบบชุมชนบ้านสบขุ่นฯ

2.3.4 กลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์ป่า

2.3.5 สำนักงานด้านความยั่งยืนและพัฒนาชุมชน จังหวัดน่าน เครือข่ายเจริญโภคภัณฑ์

2.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาของการดำเนินการวิจัยในห้วงเดือนพฤศจิกายน 2564 ถึง พฤษภาคม 2565 โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาโครงร่างงานวิจัย และเสนอโครงร่างงานวิจัยที่สมบูรณ์ห้วงเดือนพฤศจิกายน 2564 - ธันวาคม 2564 เก็บรวบรวมข้อมูลห้วงเดือนมกราคม 2565 - กุมภาพันธ์ 2565 ทำการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยห้วงเดือนกุมภาพันธ์ 2565 - มีนาคม 2565 เขียนรายงานการวิจัยสรุป และอภิปรายผลในเดือนเมษายน 2565 และแถลงผลการวิจัยพร้อมกับการจัดทำรูปเล่มที่สมบูรณ์ในเดือนพฤษภาคม 2565

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ คือข้อมูลที่ได้มาโดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งใช้ข้อมูลทุติยภูมิคือข้อมูลจากเอกสารบทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ เช่นพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรพ.ศ. 2518⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 และยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ กำหนดให้ใช้กรอบการคิดเชิงยุทธศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการป่า เพื่อความมั่นคงมั่งคั่งและยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคการจัดการป่าไม้ เพื่อความมั่นคงแบบมีส่วนร่วมจากเครือข่ายชุมชนจังหวัดน่าน
2. ทราบถึงรูปแบบการจัดการป่าไม้ เพื่อความมั่นคงแบบมีส่วนร่วมจากเครือข่ายชุมชนอย่างยั่งยืนจังหวัดน่าน เพื่อที่ทางหน่วยทหารในพื้นที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุภารกิจตรงตามแผนปฏิบัติการกองทัพบกฯ ต่อไป
3. ได้แนวทางการจัดการป่าไม้ เพื่อความมั่นคงแบบมีส่วนร่วมจากเครือข่ายชุมชน เพื่ออนุรักษ์ ดิน น้ำ และป่านำไปสู่การสร้างคุณภาพชีวิตอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน จังหวัดน่าน
4. กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน และหน่วยทหารในพื้นที่ สามารถแสวงประโยชน์งานด้านความมั่นคงงานด้านการข่าว และงานด้านกิจการพลเรือนหรืองานด้านอื่น ๆ ในพื้นที่จากการเข้าไปปฏิบัติงานร่วมกับเครือข่ายชุมชนในพื้นที่ได้มากขึ้น

บทที่ 2

บทวิเคราะห์

เมื่อได้ศึกษาค้นคว้าแล้วสามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากสภาพของปัญหาการจัดการป่าไม้ และรูปแบบการจัดการป่าไม้แล้วนำองค์ความรู้ ที่ได้รับเป็นแนวทางในการจัดการป่าไม้ ให้มีความเหมาะสมตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การวิเคราะห์สภาพสาเหตุของปัญหา

จากการสืบค้นข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2563 มีพื้นที่ป่า 102,353,484.76 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ 323,528,699.65 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.64 ในส่วนของจังหวัดน่านมีพื้นที่ทั้งสิ้น 7,581,035.02 ไร่ แยกเป็น พื้นที่ป่าไม้ 4,640,747.22 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 61.22 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดน่าน ในส่วนของอำเภอท่าวังผา มีพื้นที่ 438,877.50 ไร่ พื้นที่ตำบลป่าคาฯ มีพื้นที่ 86,168.75 ไร่ โดยพื้นที่ทำการศึกษาวิจัยคือพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ทำกินของราษฎร บ้านสบขุ่น หมู่ที่ 7 ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน⁹ ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ทำกิน เนื่องมาจากพื้นที่ เกษตรกรรมของราษฎรบ้านสบขุ่นฯ จำนวน 42,895 ไร่ เป็นพื้นที่คาบเกี่ยวระหว่างเขต พื้นที่จังหวัดน่านและจังหวัดพะเยา โดยอยู่ในเขตอำเภอปง จังหวัดพะเยา ประมาณ 30,026.50 ไร่ หรือประมาณ 70% และที่เหลือ 12,868.50 ไร่ หรือประมาณ 30% อยู่ใน พื้นที่ของหมู่บ้านเขตพื้นที่ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ดังนั้นจึงเกิดปัญหาเกี่ยวกับป่าไม้ในพื้นที่คาบเกี่ยวกันในเขตการปกครอง ระหว่างจังหวัดน่านและจังหวัดพะเยา ซึ่งมีสาเหตุมาจากการแบ่งเขตพื้นที่การปกครอง ใหม่ทำให้พื้นที่บางส่วนไปขึ้นอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดพะเยา จึงก่อให้เกิดปัญหา ทำกินของราษฎร บ้านสบขุ่นฯ ที่มีพื้นที่ทำกินอยู่ในเขต อำเภอปง จังหวัดพะเยา ดังนั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ภาคทั้งสองจังหวัด บูรณาการร่วมกันแก้ไขปัญหา ภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ทรัพยากรมนุษย์ (Man)

1.1 จากกรณีปัญหาราษฎรในจังหวัดน่าน และจังหวัดพะเยาที่มีพื้นที่ทำกินทับซ้อนเขตพื้นที่การปกครอง หรือพื้นที่คาบเกี่ยวกันนั้นอยู่ในพื้นที่ของป่าไม้ของทั้งสองจังหวัด แต่ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เคยจัดตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาร่วมกัน และยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ทางกฎหมาย และมีทักษะในการประสานการปฏิบัติที่แท้จริง ทำให้เกิดปัญหาการข้ามเขตพื้นที่ทำกินระหว่างจังหวัดขึ้นมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน หากภาครัฐมีการเสริมสร้างความสามัคคีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบจะเป็นการปลุกฝังให้ราษฎรที่อาศัยอยู่กับป่าไม้ รู้จักรักหวงแหนผืนป่าแล้วจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายของการพัฒนาและแก้ไขปัญหาร่วมกันที่จะนำไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืน ทำให้ราษฎรที่อาศัยอยู่คู่กับป่าต้นน้ำ เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหามากกว่าการทำลายผืนป่ามากยิ่งขึ้น¹⁰ ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้มาจากสาเหตุของคนเป็นปัจจัยสำคัญ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทั้งมิติสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมของชุมชนในภาพรวม การทำลายพื้นที่ป่าไม้จึงทำให้เป็นภาพภูเขาหัวโล้นในพื้นที่ จังหวัดน่าน เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความรู้และมีความเข้าใจเข้าไปแก้ไขปัญหา และประชาชนในพื้นที่ ขาดจิตสำนึกในการ รักษาพื้นที่ป่าไม้

2. ทรัพยากรในรูปของเงินงบประมาณหรือเงินทุน (Money)

ที่ผ่านมาภาครัฐขาดการส่งเสริมงบประมาณในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การปลูกป่า การปลูกพืชเศรษฐกิจ หากหมดงบประมาณโครงการก็ไม่ดำเนินการพัฒนาต่อยอด ในหลายกิจกรรมการตัดสินใจด้านงบประมาณ ตามนโยบายตามกฎหมาย ถ้าหากผู้มีอำนาจตัดสินใจคือเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนก็จะไร้ประโยชน์ในหลายกรณี นั่นคืออำนาจการตัดสินใจขั้นสุดท้ายก็ยังคงเป็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐมากกว่าประชาชนอยู่นั่นเอง รัฐบาลควรจัดสรรเงินงบประมาณในการจัดทำโครงการร่วมภายใต้ความต้องการของราษฎรที่แท้จริง¹¹

3. ทรัพยากรในรูปของวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งของ (Material)

ในกรณีของราษฎรในพื้นที่ป่านำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างความชุ่มชื้นในพื้นที่ป่าเช่น การปลูกป่าพืชสมุนไพร ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ และการรักษาโรค และ

สร้างฝายชะลอน้ำ ตามลำห้วยในพื้นที่ป่าไม้ ยังขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นทำให้ฝายชะลอน้ำไม่มั่นคงที่จะรองรับการไหลเชี่ยวและความแรงของน้ำในฤดูฝน ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มได้รวดเร็วขึ้น การป้องกันไฟป่าขาดการสนับสนุนจากภาครัฐให้กับราษฎรในพื้นที่ราษฎรในพื้นที่ป่าไม้ ขาดยานพาหนะจากภาครัฐกรณีเกิดภัยพิบัติขึ้นในพื้นที่ ดังนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมนับว่าสำคัญยิ่ง เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่ราษฎรกับหน่วยงานภาครัฐ ต้องร่วมกันคิดโดยมีเป้าหมาย โดยรวมที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณะชน เพื่อนำไปเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ที่ขาดแคลนในการช่วยเหลือราษฎรในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่¹¹

4. การบริหารจัดการ (Management)

แนวทางการปฏิบัติภาครัฐยังจัดสรรพื้นที่ตามกฎหมาย เช่น การแบ่งเขตที่ทำกินและพื้นที่ป่าที่ชัดเจนไม่ชัดเจน การบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นธรรมทำให้ราษฎรบุกรุกพื้นที่ป่าทั้งที่รู้และไม่รู้ จะนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับราษฎรในพื้นที่ได้ภาครัฐต้องเร่งดำเนินการบริหารจัดการพัฒนาทุกมิติ ภายใต้กรอบของกฎหมาย โดยเร็ว เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างมั่นคงและยั่งยืนของราษฎร จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์ที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาป่าไม้ การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ภาครัฐต้องตระหนักถึงปัญหาป่าไม้ เป็นพื้นฐานของการพัฒนา เนื่องจากป่าไม้เป็นแหล่งต้นน้ำ เป็นแหล่งอาหาร เมื่อมีป่า มีน้ำ ดินมีความชุ่มชื้น จะนำไปสู่การพัฒนาอาชีพ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาป่าไม้ ระหว่างจังหวัดน่าน และจังหวัดพะเยา เป็นไปอย่างเหมาะสม เพื่อที่จะสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับราษฎรได้ต้องการการมีส่วนร่วมกันทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งมิติ ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมภิบาล บนพื้นฐานการเติบโตร่วมกันนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไป

ประเด็นที่ 2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

การวิเคราะห์ตามประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง และยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ภาครัฐได้พยายามจัดทำเพื่อประโยชน์สุขของราษฎรทุกมิตินั้นโดยใช้อำนาจแห่งรัฐและใช้กฎหมายเป็นเครื่องมืออาจขาดความต่อเนื่องในระยะยาวได้เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวข้องดังนี้

1. วิเคราะห์จากสภาพปัญหาที่เกิดจากภาครัฐ

1.1 พลังอำนาจด้านการเมือง หากมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือผู้นำประเทศการดำเนินนโยบายตามยุทธศาสตร์ในด้านต่าง ๆ ทุกมิติ อาจจะไม่มีความต่อเนื่องขาดการพัฒนาที่ไม่เป็นไปตามประเด็นยุทธศาสตร์นั้น หรือดำเนินการตามนโยบายของพรรคการเมืองที่แตกต่างไปจากยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ อาจจะทำให้ราษฎรและผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ป่าไม้ อาจจะไม่สูญเสียบโอกาสในการพัฒนาได้ อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติได้ แม้ว่ารัฐบาลปัจจุบันได้จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายว่าด้วยการป่าไม้แห่งชาติ และตั้งคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.)¹² เพื่อกำหนดกรอบมาตรการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ทุกประเภท โดยจำแนกกลุ่มพื้นที่ต่างๆทั่วประเทศเป็นแยกเป็น 5 กลุ่ม โดยมีการวางกรอบด้านประเภทพื้นที่ปัญหา และกรอบมาตรการแก้ไขแต่ละกลุ่มไว้อย่างชัดเจน¹³ หากการเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองแล้วขาดการสานต่อหรือต่อยอด ย่อมนำไปสู่ความสูญเสียบโอกาสที่ดีแก่ราษฎร และประเทศชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

1.2 พลังอำนาจด้านเศรษฐกิจ ปัญหาเรื่องการบุกรุกทำลายป่าในอดีตส่วนหนึ่งเกิดจากภาครัฐที่มีนโยบายและออกกฎระเบียบการสัมปทานแก่กลุ่มนายทุนเน้นการค้าขายไม้เชิงพาณิชย์ ทำให้ประชาชนบางกลุ่มต้องลักลอบตัดต้นไม้ เพื่อนำมาขาย นอกจากนี้ภาครัฐยังส่งเสริมการปลูกข้าวโพด ขายให้นายทุน หากต้องการเร่งผลผลิตก็ใช้สารเคมีฆ่าแมลง นายทุนลงทุนให้ทุกรายการ แต่การขายผลผลิตไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายทำให้เกิดภาระหนี้สินในครัวเรือน ภาครัฐขาดการส่งเสริมพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง หากหมดงบประมาณโครงการก็ไม่ดำเนินการต่อทำให้การพัฒนาหยุดชะงักลง ส่งผลกระทบต่อด้านการเงินตามมามากกว่าการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา

1.3 พลังอำนาจด้านสังคมและจิตวิทยา จากการเปลี่ยนแปลงของโลก ย่อมกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ราษฎรที่อาศัยในพื้นที่ป่าเปลี่ยนแปลงไปตามโลกที่ไร้พรมแดน การบริโภคมากขึ้นทำให้ต้องเพิ่มพื้นที่เกษตรกรรมมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อป่าต้นน้ำลำธาร พื้นที่ป่าบางแห่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนก็มีการบุกรุกเพิ่มมากขึ้น มีการใช้สารเคมีฆ่าแมลง ก่อให้เกิดผลกระทบกับสุขภาพตามมา เป็นปัญหาทางสังคมและส่งผลต่อจิตวิทยาพื้นฐานของชุมชน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพส่งผลให้เกิดปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ทำให้ราษฎรในพื้นที่อาจทำในสิ่งผิดกฎหมายอาจก่อให้เกิดเป็นปัญหาต่อสังคมเพิ่มมากขึ้น

1.4 พลังอำนาจด้านการสื่อสารและสารสนเทศ ปัจจุบันราษฎรในพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้นหากขาดการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี ที่ถูกต้องขาดทักษะในการวิเคราะห์และสังเคราะห์แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อาจก่อให้เกิดความผิดพลาดจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาดแล้วนำมาใช้ในการดำรงชีวิตของคนในสังคมซึ่งอาจนำไปสู่การสูญเสียทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสุขอนามัย ที่คาดไม่ถึงติดตามมาได้

2. วิเคราะห์จากสภาพปัญหาที่เกิดจากคนในชุมชน

ราษฎรที่อยู่อาศัยในพื้นที่ป่าไม่ใช้พื้นที่ป่าทำอาชีพเกษตรกรรมตัดต้นไม้เผาป่า เพื่อการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น การปลูกข้าวโพด เกิดกระแสความนิยมในการใช้สารเคมีฆ่าแมลง เพื่อกำจัดและเร่งรัดผลผลิตทางการเกษตรทำให้ป่าถูกทำลาย ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทั้งมิติสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมของชุมชน ที่ผ่านมามีปัญหาป่าไม้ในจังหวัดน่าน ส่วนหนึ่งก็มาจากคนในชุมชนด้วย เพราะคนทุกคนต้องแสวงหาสิ่งที่ทำให้ตนเองและครอบครัวอยู่รอด การเกษตรกรรมในอดีตเป็นกระแสค่านิยม เรื่องการปลูกข้าวโพด รัฐบาลก็ส่งเสริม มีนายทุนสนับสนุน มีแหล่งเงินทุนให้ซื้อเมล็ดพันธุ์ ซื้อปุ๋ย ซื้อสารเคมี ยาฆ่าแมลง ราษฎรไม่รู้จะทำอาชีพอะไรก็บุกรุกป่า ทำการถางป่า เผาป่า เพื่อปลูกข้าวโพด ขยายพื้นที่ เปลี่ยนพื้นที่ปลูก เพื่อหวังผลผลิตให้มากที่สุดแต่ไม่ได้มองถึงผลกระทบหรือสิ่งที่ตามมา เช่น ปัญหาด้านสุขภาพจากสารเคมี ความแห้งแล้ง น้ำท่วม น้ำหลาก เกิดภูเขาหัวโล้น การเพิ่มขึ้นของประชากรค่อนข้างสูง สิ่งที่เป็นผลตามมา คือ ความต้องการพื้นที่ทำกิน และที่อยู่อาศัยก็เพิ่มมากขึ้นทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ เผาถาง

ป่า หรือเผาป่าทำไร่เลื่อนลอย เพิ่มมากขึ้น ส่วนหนึ่งก็เนื่องจากภาครัฐกำหนดแนวเขตพื้นที่ ป่าไม้ ไม่ชัดเจน หรือไม่กระทำเลยในหลาย ๆ พื้นที่ ทำให้ราษฎรเกิดความสับสน ทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา ทำให้เกิดปัญหาที่ดินทำกินและที่ดินเขตพื้นที่ป่าไม้ ภาครัฐควรเข้ามาดำเนินการแก้ไขบนพื้นฐานที่แท้จริงของกฎหมายและให้ตรงกับความต้องการของราษฎรในพื้นที่ เช่น การกำหนดพื้นที่ทำกินควรจำกัดการถือครองกี่ไร่ต่อครัวเรือนให้ชัดเจน มีการแบ่งเขตป่าและพื้นที่ทำกินและพื้นที่ป่าไม้ให้ชัดเจนขึ้น

จากการวิเคราะห์ทั้งสาเหตุของปัญหาและสภาวะแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอก โดยใช้ SWAT Analysis สามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strength) ราษฎรที่อาศัยในพื้นที่ผืนป่าได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งมิติด้านเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยได้หันมาให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนา การตัดสินใจและรับผลประโยชน์ร่วมมากขึ้น¹⁴ จึงทำให้ความเป็นอยู่ของราษฎรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีเพิ่มขึ้น

จุดอ่อน (Weakness) ราษฎรที่อาศัยพื้นที่ป่าเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นพื้นที่ทำกินขาดการสนับสนุนเงินงบประมาณจากภาครัฐ ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาดำเนินการ เช่น การสร้างฝายชะลอน้ำ การปลูกป่าพืชสมุนไพร การจัดซื้ออุปกรณ์ในการดับไฟป่า และขาดการจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ป่าและการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอนุรักษ์ ทำให้ราษฎรบุกรุกพื้นที่ป่าทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจได้ง่าย เนื่องจากการแบ่งพื้นที่ของภาครัฐไม่ชัดเจน

โอกาส (Opportunity) ภาครัฐได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติที่ชัดเจน ด้านความมั่นคง ให้ความสำคัญในมิติที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหาร เพื่อให้ราษฎรอยู่ดีกินดีและมีความสุขมีความปลอดภัย และกำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งมิติด้านสังคมเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมธรรมาภิบาลบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกันอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง¹⁵ นอกจากนี้แล้วหลายโครงการภาครัฐเปิดให้โอกาสแก่ราษฎรในพื้นที่ป่าไม้ได้กำหนดโครงการที่จะทำได้เอง และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมรวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลให้เกิดความร่วมมือกับทุกภาคส่วนได้เป็นอย่างดี ทำให้ราษฎรได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาในพื้นที่ที่มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของราษฎร

ในพื้นที่ร่วมกันแก้ไขปัญหา โดยใช้เครื่องมือ และเทคโนโลยีรวมถึงช่องทาง และวิธีการต่าง ๆ เข้ามาดำเนินงานราษฎรมีความพึงพอใจและร่วมมือที่แท้จริง¹⁶

อุปสรรค (Threat) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากสังคมชนบทเข้าสู่สังคมเมืองและสังคมโลกที่ไร้พรมแดนมากยิ่งขึ้นก่อให้เกิดภัยคุกคามด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีการหลอกลวงทำให้ราษฎรที่ไม่เข้าใจข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ก่อให้เกิดความหลงเชื่อและเชื่อถือในข้อมูลข่าวสารที่ใช่ถูกต้องนั้น นำไปสู่การปฏิบัติที่ผิดพลาดก่อให้เกิดความสูญเสียทรัพย์สิน เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาทั้งมิติสังคม เศรษฐกิจ และสุขอนามัย อีกประการหนึ่งการที่ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมการค้าในกิจกรรมในพื้นที่ผืนป่า เมื่อขาดเงินงบประมาณก็ยุติโครงการ ทำให้ไม่เกิดความต่อเนื่องราษฎรได้รับผลกระทบ เช่น การปลูกพืชเศรษฐกิจบางชนิดแต่ไม่มีตลาดรองรับ เป็นต้น

ประเด็นที่ 3 การวิเคราะห์ทางเลือกทางยุทธศาสตร์รูปแบบการจัดการป่าไม้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมจากเครือข่ายชุมชนทำให้ได้แนวทางเลือกยุทธศาสตร์ในการจัดรูปแบบการจัดการป่าไม้แบบมีส่วนร่วมจากเครือข่ายชุมชนจังหวัดน่าน เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืน ได้ดังนี้

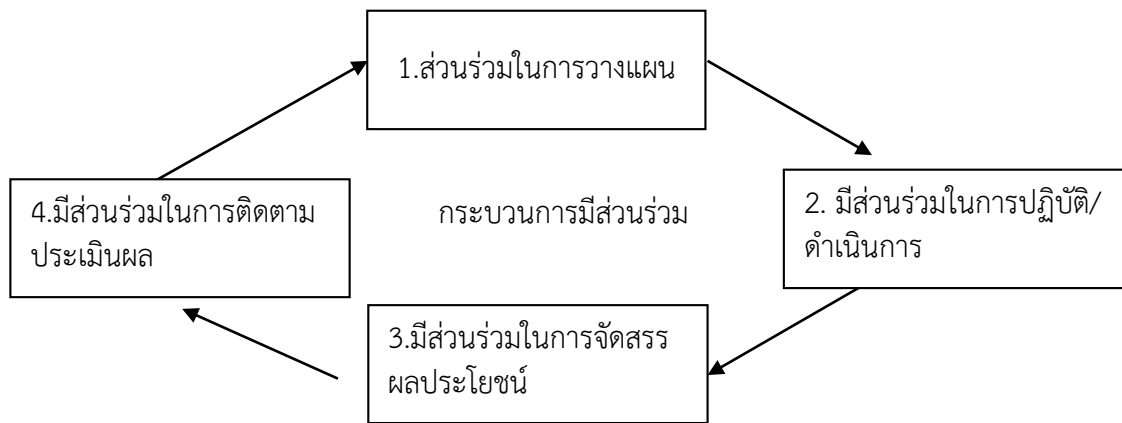
ทางเลือกที่ 1 การจัดสรรพื้นที่ป่าไม้เป็นป่าอนุรักษ์ เพื่อให้ราษฎรร่วมกันเก็บรักษา สงวนซ่อมแซมปรับปรุงและใช้ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้สนองความต้องการของชุมชนตลอดไป ภาครัฐเข้ามาแบ่งเขตพื้นที่ทำกิน แบ่งเขตป่าอนุรักษ์และเขตป่าชุมชนให้ชัดเจน มีการปรับปรุงการจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ป่าไม้และการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอนุรักษ์โดยใช้ระบบเทคโนโลยีอวกาศและภาพถ่ายดาวเทียมให้เป็นมาตรฐานที่ยอมรับร่วมกัน และสามารถติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่า และการใช้ประโยชน์ในที่ดินได้ รัฐจะต้องการจัดการที่ดินทั้งระบบ เพื่อให้การถือครองที่ดินเกิดความเป็นธรรม รัฐบาลจะต้องทำระบบสารสนเทศ และทะเบียนข้อมูลที่ดินแสดงการครอบครองการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่าง ๆ ทั้งในที่ดินของรัฐ ที่ดินเอกชน และที่ดินที่มีการถือครองโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลการบริหารจัดการและป้องกันการขยายพื้นที่เกษตรกรรมเข้าไปในเขตอนุรักษ์ เพื่อจะได้ร่วมกันพัฒนาผืนป่าภายใต้กฎกติกาของชุมชนที่มีความสอดคล้องกับรูปแบบของกฎหมายที่กำหนดไว้

โดยมีความเสมอภาคจากการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ ผืนป่าได้เท่าเทียมกัน และมีโอกาสเข้าร่วมการตัดสินใจเป็นไปอย่างอิสระภาพเสมอภาค มิใช่เพียงส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น และก่อให้เกิดความสุขร่วมกัน มีการเกื้อกูลต่อกัน ทั้งในรูปแบบทางกฎหมายและจารีตประเพณีของราษฎรในพื้นที่ แล้วการมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การสร้างความเข้าใจร่วมกัน และเข้าถึงแหล่งข้อมูลของความเป็นจริงได้มากยิ่งขึ้น ย่อมนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบ และการจัดสรรพื้นที่ป่าไม้ของชุมชนอยู่กับป่าไม้ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมนำไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนได้¹⁷

ทางเลือกที่ 2 การจัดสรรพื้นที่ป่าไม้เป็นป่าชุมชน โดยชุมชนจัดการตนเอง เพื่อให้ได้ประโยชน์สอดคล้องตรงกับความต้องการอย่างแท้จริงของราษฎร ในพื้นที่ภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้องรูปแบบของกิจกรรมในการรักษาป่าชุมชน ที่สำคัญคือการฟื้นฟูสภาพป่าโดยจัดกิจกรรม การปลูกป่า การสร้างฝายชะลอน้ำ การเฝ้าระวังป้องกัน การทำลายป่าและการเดินสำรวจป่าการทำแนวป้องกันไฟป่า มีการแบ่งเขตแนวป่าการทำป่าเปียก และการดับไฟป่า ภาครัฐต้องสนับสนุนงบประมาณในการดับไฟป่า และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ กำหนดปัญหาและความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง ก็จะเป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชนในชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถ ในการจัดการทรัพยากรการตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆในชุมชนมากกว่าเป็นฝ่ายตั้งรับ¹⁸ ทุกคนในชุมชนสามารถทำมาหากิน และใช้สอยผลประโยชน์จากป่าไม้ นั่นคือป่าชุมชนจะเป็นที่ทำมาหาเลี้ยงชีพให้กับราษฎร ภาครัฐและเอกชนควรเข้ามาส่งเสริมอาชีพ หากราษฎรในพื้นที่ได้แค่ป่าอย่างเดียวแต่ไม่มีอาชีพ เศรษฐกิจครัวเรือนไม่ดีโครงการต่างๆก็จะเป็นรูปธรรม ภาครัฐต้องดำเนินการเกี่ยวกับการจัดรูปแบบและการจัดสรรพื้นที่ป่าไม้ภายใต้กฎหมายที่กำหนดให้ เช่น การอนุรักษ์คุ้มครองบำรุงรักษาฟื้นฟู บริหารจัดการและใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ราษฎรและชุมชนและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวตามที่กฎหมายบัญญัติ

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนานั้นก็คือ การให้โอกาสแก่ราษฎรเป็นฝ่ายตัดสินใจ กำหนดปัญหาและความต้องการของตนเองอย่างแท้จริงเป็นการ

เสริมพลังอำนาจให้แก่ราษฎรและชุมชน ให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร โดยภาครัฐและภาคประชาชนต้องร่วมมือกันจึงจะเกิดประโยชน์ในการจัดรูปแบบในการดำเนินการจัดการป่าไม้ภายใต้ความร่วมมือ และภายใต้กรอบแนวทางตามกฎหมาย นั่นก็คือการจัดสรรพื้นที่ป่าไม้แบบมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน อย่างแท้จริง¹⁹ กำหนดขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมของราษฎร เป็นขั้นตอนง่ายๆ ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม²⁰

ทางเลือกที่ 3 การจัดสรรพื้นที่ป่าไม้โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการปลูกป่าและสร้างฝายชะลอน้ำการใช้ประโยชน์จากการปลูกพืชต่าง ๆ และพืชสมุนไพรในป่ามาใช้ในการดูแลรักษาและบำบัดอาการเจ็บป่วยของโรคภัยต่าง ๆ ทำให้ราษฎรอนุรักษ์ผืนป่าไว้ใช้ประโยชน์ได้ การดำรงชีวิตของราษฎรในพื้นที่ป่าไม้ จำเป็นต้องอาศัยระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าและสิ่งที่ถูกพัฒนาขึ้นมา เพื่อนำมาใช้ควบคู่กับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ คือ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เช่นการปลูกป่า สร้างฝายชะลอน้ำ การปลูกป่าเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของราษฎรที่อาศัยและพึ่งพาผืนป่ามีการปลูกป่าโดยไม่รังแกป่า การปลูกป่าโดยเน้นพันธุ์ไม้ที่ได้ใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและใช้ประโยชน์ได้ เช่นเป็นอาหาร พืชสมุนไพร และพืชใช้สอย มีการปลูกไม้ 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่าง ซึ่งมีความสอดคล้องตามยุทธศาสตร์ของ

กรมป่าไม้¹⁵ ในการการฟื้นฟูและปลูกป่าในรูปแบบวนเกษตร ให้ความสำคัญกับพื้นที่ต้นน้ำ และพื้นที่รอยต่อตามแนวเขตอนุรักษ์ มีการปรับปรุงระบบการจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ และการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอนุรักษ์ โดยใช้ระบบเทคโนโลยีอวกาศและภาพถ่ายดาวเทียมให้เป็นมาตรฐานที่ยอมรับร่วมกันและสามารถติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้และการใช้ประโยชน์ที่ดินได้ มีพื้นที่ผืนป่าที่ชัดเจนโดยกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ภาครัฐจะต้องหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่าและทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุกและผู้ครอบครองให้ได้และบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพื่อสร้างความยั่งยืน ฝ่ายชลอน้ำทำให้พื้นที่ป่าไม้เกิดน้ำใต้ดินและดินจะมีความชุ่มชื้นทำให้ชุมชนเกิดความอุดมสมบูรณ์น้ำจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตคนในชุมชน ถ้าชุมชนไม่มีน้ำหล่อเลี้ยง ก็จะส่งผลกระทบต่อพืชผลการเกษตร ภาครัฐ เอกชน ชุมชนควรส่งเสริมการสร้างฝายทุกประเภท เพื่อดักตะกอน ชะลอการไหลของน้ำ และเพื่อกักน้ำไว้ใช้ในการดำรงชีพและการเกษตรด้วย

ทางเลือกที่ 4 การจัดสรรพื้นที่ป่าไม้จากภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเชื่อ และ พิธีกรรม ราษฎรในพื้นที่ป่าไม้มีความเชื่อเกี่ยวกับ การสร้างป่าศักดิ์สิทธิ์หรือป่าอาถรรพ์ เป็นการบ่งบอกถึงอาณาบริเวณป่าเป็นการปลูกฝังให้คนต้นน้ำได้มีจิตใจรักษาป่า ดิน และน้ำ นอกจากนี้ ยังจัดสรรพื้นที่ป่าโดยไม่เข้าไปบุกรุกทำลายผืนป่าโดยวิธีการบวชป่า ทำให้ป่าไม้เป็นเสมือนดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ ไม่ว่าจะผู้ใดก็ไม่อาจเข้าไปทำลายได้ ทำให้ต้นไม้มิมีโอกาสเติบโต และสายน้ำที่เกิดจากป่าต้นน้ำก็จะฟื้นคืนชีวิตอีกครั้งหนึ่ง การบวชป่า ยังเป็นการสร้างความสำนึกให้แก่ชุมชนในการดูแลรักษาสภาพธรรมชาติ หากมองในมิติทางสังคมและมิติทางเศรษฐกิจ ของภูมิปัญญาประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ความเชื่อ การทำบุญ การรู้บุญคุณ ดิน น้ำ นาข้าว บุญคุณป่าไม้ การสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนมีความเหมาะสมในการนำมาจัดการทรัพยากรในชุมชนแบบไม่เบียดเบียน และล้างผลาญ ทำให้ราษฎรมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นความรู้สึกนึกคิด ของแต่ละคนที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของชุมชน จะเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยให้ทำให้เกิดความสำเร็จ รับผิดชอบต่อกิจกรรมที่เกี่ยวข้องจะนำไปสู่การพัฒนาและการจัดการด้วยพลังของชุมชนให้เกิดประโยชน์มากขึ้น²¹ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน ในการอำนวยการประสานงาน ให้ราษฎรมีบทบาท

ร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ไข ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง²² ภาครัฐควรใช้โอกาสนี้ปฏิบัติการทางจิตวิทยาและนำรูปแบบแนวทางของความเชื่อ และพิธีกรรมท้องถิ่นบรรจุไว้ในแผนการพัฒนาของกรมป่าไม้ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ทางเลือกทั้ง 4 แนวทางโดยมีปัจจัยภายใน คือนำจุดแข็ง และจุดอ่อน และปัจจัยภายนอก คือ โอกาสและอุปสรรคเพื่อวิเคราะห์หนทางปฏิบัติ ด้วยเทคนิค TOWS Matrix เพื่อใช้เป็น แนวทางการจัดการป่าไม้เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตอย่างมั่นคง ยั่งยืน ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน ได้ดังนี้

กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) พัฒนาการมีส่วนร่วมของราษฎรในชุมชน จัดการตนเองเพื่อให้ได้ประโยชน์ร่วมกันสอดคล้องตรงกับความต้องการอย่างแท้จริงของ ราษฎรในพื้นที่ภายใต้กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องตามที่กล่าวไว้ในทางเลือกที่ 2

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) ราษฎรร่วมกันเก็บรักษา สงวนซ่อมแซม ปรับปรุงและใช้ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเพื่อจะได้สนองความต้องการของชุมชน ตลอดไป ตามที่กล่าวไว้ในทางเลือกที่ 1 และพัฒนาจากภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเชื่อและ พิธีกรรมมาสร้างภูมิคุ้มกันรักษาผืนป่าในการร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ไข ร่วมรับผิดชอบ และร่วม รับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริงตามที่กล่าวไว้ในทางเลือกที่ 4

กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) ราษฎรในพื้นที่ป่าไม้ขอให้ภาครัฐ เข้ามาแบ่งเขตพื้นที่ทำกินแบ่งเขตป่าอนุรักษ์และเขตป่าชุมชนให้ชัดเจนขึ้นมีการปรับปรุง การจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ และการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอนุรักษ์โดยใช้ระบบ เทคโนโลยีอวกาศ และภาพถ่ายดาวเทียมให้เป็นมาตรฐานที่ยอมรับร่วมกันและสามารถ ติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่า และการใช้ประโยชน์ในที่ดินในพื้นที่ป่าได้และ ใช้เป็นข้อมูลการบริหารจัดการและป้องกันการขยายพื้นที่เกษตรกรรมเข้าไปในเขตอนุรักษ์ ตามที่กล่าวไว้ในทางเลือกที่ 1 และ แนวทางการจัดสรรพื้นที่ป่าไม้โดยการใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ตามที่กล่าวไว้ในทางเลือกที่ 3

กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) เป็นจุดอ่อนของการจัดรูปแบบการจัดการป่า ไม้เนื่องจากพื้นที่ป่าไม้ลดลงต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งในพื้นที่จังหวัดน่านและ พื้นที่อื่นๆของประเทศไทย และอาจรวมถึงทุกประเทศในโลกร่วมกันเพื่อป้องกันปัญหา ทุกมิติ

ร่วมกันโดยการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และป่าไม้รักษาฐานทรัพยากรสัตว์ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งเสริมให้สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบ ต่อสังคมมีความเอื้ออาทรและเสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติตามที่กล่าวไว้ใน ทางเลือกที่ 2

ประเด็นที่ 4 วิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหา

จากประเด็นที่ 3 การวิเคราะห์ทางเลือกทางยุทธศาสตร์ซึ่งพิจารณา จากศักยภาพขีดความสามารถและความต้องการของราษฎรในพื้นที่ป่าไม้ ร่วมกับแนวคิดของ นักวิชาการและทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องโดยการใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกซึ่งตรงกับแนวทางเลือก ที่ 2 คือการพัฒนาการมีส่วนร่วมของราษฎรในชุมชนจัดการตนเองเพื่อให้ได้ประโยชน์ ร่วมกันสอดคล้องตรงกับความต้องการอย่างแท้จริงของราษฎรในพื้นที่ภายใต้กรอบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงและ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยการ ดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆในพื้นที่ป่าไม้เสริมสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ราษฎรบน พื้นฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั่นคือการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ตลอดถึงน้อมนำแนวพระราชดำริ ในการอนุรักษ์พัฒนาฟื้นฟูป้องกันและดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ จนเกิดความรักหวงแหนและมีส่วนร่วมของราษฎรในการดำเนินการ ในกิจกรรมต่างๆอย่างเข้มแข็งมุ่งเน้นรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาการใช้ระบบทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืนมีการ เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและท้องถิ่นในการบริหารจัดการ ตรวจสอบและการเฝ้าระวังการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมิชอบ เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการสิ่งแวดล้อม เน้นการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมควบคู่ไป กับมาตรการชดเชยผลกระทบที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมโดยใช้กระบวนการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อมสร้างความตระหนักถึงขอบเขตสิทธิของตนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่มีการเร่งรัดการบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ และการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจังเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ และปรับปรุง บทลงโทษให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน และออกกฎหมายที่สอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริงตลอดจนเร่งรัดพัฒนาการช่วยเหลือ และชดเชยประชาชนที่รับผลกระทบ

จากภัยพิบัติอย่างรวดเร็วเหมาะสม และเป็นธรรม และเร่งรัดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นด้านการอนุรักษ์ และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมนั้นคือส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน ซึ่งมีความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในพื้นที่ได้ ดังนั้นรัฐบาลต้องจัดการคุ้มครองป้องกันเพื่อรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าของชาติ และเพื่อไม่ให้อาชีพเกษตรกรรมของราษฎรส่วนใหญ่และเศรษฐกิจของประเทศถูกกระทบกระเทือนจากผลการทำลายป่าไม้²³

นอกจากนี้แล้วแนวทางในการแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดสรรทรัพยากรป่าไม้โดยการส่งเสริมอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้ความมีวินัย สุจริต จิตอาสา เช่น การดำเนินงานโดยการส่งเสริมให้ชุมชนปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง โดยในการดำเนินงานต้องยึดหลัก 3 ประการ ประกอบด้วย การเข้าใจ การเข้าถึง และการพัฒนาเป็นบันได 3 ขั้นสู่ความสำเร็จจะทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี และนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนาในที่สุด²⁴ อย่างไรก็ตามควรส่งเสริมอาชีพเกษตรวิถีพุทธนำหลักคำสอนของศาสนาพุทธมาปรับประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นการเว้นจากเสียงชีวิตในทางมิชอบดำเนินชีวิตด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ถูกต้อง ตามตัวบทกฎหมายเคารพกฎกติกาของสังคม ประกอบอาชีพที่สุจริตตรงไปตรงมาไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ไม่ว่าจะเป็สิ่งเล็กสิ่งน้อยใด ๆ ก็ตามเพื่อการประกอบอาชีพตามหลักมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพึ่งพาตัวเองแบบพอเพียงไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือปัจจัยจากภายนอกมากนัก พยายามทำทุกอย่างที่กิน และกินทุกอย่างที่ทำได้หาทางลดรายจ่ายให้มากที่สุด ในเมื่อไม่ต้องจ่ายหรือจ่ายน้อยลง เนื่องจากของทุกอย่างที่ต้องการมีในครัวเรือนแล้วรายได้ที่มีอย่างจำกัดก็ไม่สูญเสียบ่ามีมากขึ้น และหลังจากเหลือกินก็แบ่งปันและขายเป็นการเพิ่มพูนรายได้ไปในตัว²⁵

บทที่ 3

บทอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการป่าไม้เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืน ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน” ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ตามแนวทางที่วิทยาลัยการศึกษากำหนดโดย ผู้วิจัยได้สรุปวิเคราะห์เป็นการอภิปรายผลจากหนทางปฏิบัติด้วยเทคนิค TOWS Matrix โดยผู้วิจัยขออภิปรายผลโดยแยกรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

3.1 สภาพปัญหาและอุปสรรคพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ทำกินจังหวัดน่าน

สภาพปัญหาป่าไม้จังหวัดน่านเกิดจากภาครัฐที่ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจทางกฎหมายและทักษะในการประสานประโยชน์ระหว่างภาครัฐกับราษฎรในพื้นที่ป่าไม้ทั้งด้านกฎหมาย การใช้ประโยชน์ และการแบ่งพื้นที่ป่าไม้กับพื้นที่ทำกิน ขาดการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา มีการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับป่าไม้ไม่เพียงพอและที่สำคัญการบริหารจัดการภาครัฐไม่ดำเนินการในมิติต่างที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้อย่างจริงจังขาดความชัดเจน ในการปฏิบัติตามนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องทำให้ป่าไม้ลดลง นอกจากนี้แล้วการจัดการมีส่วนร่วมให้กับราษฎรในหลายมิติน้อย นอกจากนี้แล้วยังมีปัญหาที่เกิดจากราษฎรที่อยู่อาศัย และทำกินในพื้นที่ป่าไม้บุกรุกพื้นที่ป่าไม้ มีการตัดต้นไม้ เผาป่า เพื่อการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เกิดกระแสความนิยมในการใช้สารเคมีฆ่าแมลง เพื่อกำจัดและเร่งรัดผลผลิตทางการเกษตรทำให้ป่าถูกทำลาย ต้นไม้ในป่าลดน้อยลง ส่งผลกระทบต่อสังคมชุมชนในภาพรวมทั้งมิติทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และภัยพิบัติต่าง ๆ หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาจังหวัดน่าน รวมถึงการพัฒนาประเทศภายใต้พื้นฐานของกฎหมาย และความต้องการของราษฎร และความเป็นจริงของพื้นฐานในสังคม ดังนั้นคนจะต้องอยู่ร่วมกับป่าต้นน้ำแบบเกื้อกูลและพึ่งพาอาศัยกัน การแก้ไขปัญหาพื้นที่ทับซ้อนในพื้นที่ทำกินระหว่างจังหวัดน่าน และจังหวัดพะเยา ภาครัฐและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาและบูรณาการร่วมกันแก้ไขปัญหา¹¹ ซึ่งจะสอดคล้อง

กับยุทธศาสตร์ชาติที่ภาคีรัฐต้องมีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานความต้องการที่แท้จริงของราษฎรเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของความสำเร็จและมวลความสุขของราษฎรของชาติเป็นสำคัญ

3.2 รูปแบบและแนวทางการจัดการป่าไม้ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืน ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน

แนวทางการแก้ไขปัญหาและการจัดสรรพื้นที่ป่าไม้ ควรใช้รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมจากเครือข่ายชุมชน การจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วมให้ชุมชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ โดยพิจารณา จากกลยุทธ์ทั้งเชิงรับ และ เชิงรุก เพื่อนำมาเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เหมาะสมที่สุด คือ ทางเลือกที่ 2 การจัดสรรพื้นที่ป่าไม้ให้เป็นป่าชุมชน โดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทุก ๆ ด้านแล้วนำแนวทางเหล่านั้นมาใช้ในการรักษาป่าไม้ โดยการระเบิดจากภายในของชุมชน เพื่อพัฒนารูปแบบของการจัดการป่าไม้ของชุมชนที่มีอยู่ดั้งเดิมแล้วให้เกิดผลมากยิ่งขึ้น เช่น การฟื้นฟูสภาพป่า โดยจัดกิจกรรม การปลูกป่า การสร้างฝายชะลอน้ำการเฝ้าระวัง ป้องกันการทำลายป่าการเดินสำรวจป่าการทำแนวป้องกันไฟป่ามีการแบ่งเขตแนวป่า การทำป่าเปียก ร่วมกับการใช้แนวทางเสริม ตามแนวทางเลือกที่ 3 การจัดสรรพื้นที่ป่าไม้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวทางเลือกที่ 4 การจัดสรรพื้นที่ป่าไม้จากภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรม เพื่อให้ราษฎรเกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทั้งการแก้ไขปัญหาและพัฒนาาร่วมกัน มีการส่งเสริมอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและส่งเสริมอาชีพเกษตรวิถีพุทธ น้อมนำแนวทางตามศาสตร์ของพระราชา²⁶ ส่งเสริมให้ชุมชนปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ภาคีรัฐจัดหากล้าพันธุ์ไม้ที่กินได้ไม่สมุนไพรมะเขือเทศ มาเป็นพื้นฐานของการมีส่วนร่วม และการพัฒนาทุกมิติ ร่วมกันทุกภาคส่วนซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการศึกษา²² ที่ว่าการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ไขร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง แนวทางที่เหมาะสมที่จะใช้ดำเนินการตามกลยุทธ์เชิงป้องกันและกลยุทธ์เชิงแก้ไข คือ ทางเลือกที่ 1 การจัดสรรพื้นที่ป่าไม้เป็นป่าอนุรักษ์ เพื่อให้ราษฎรร่วมกันเก็บรักษา สงวนซ่อมแซมปรับปรุง และใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมเพื่อจะได้สนองความต้องการของชุมชนตลอดไปภาครัฐ เข้ามาแบ่งเขตพื้นที่

ทำกินแบ่งเขตป่าอนุรักษ์และเขตป่าชุมชนให้ชัดเจนมีการปรับปรุงการจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ป่าไม้และการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอนุรักษ์โดยใช้ระบบเทคโนโลยีอวกาศ และภาพถ่ายดาวเทียมให้เป็นมาตรฐานที่ยอมรับร่วมกัน ซึ่งแนวทางตามที่กล่าวมาของ อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่านสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการป่าไม้ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืน ต่อไป รวมถึงหน่วยทหารในพื้นที่จังหวัดน่าน จะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในแนวทางการจัดการป่าไม้ดังกล่าวได้ต่อไป

ข้อมูลเอกสารวิจัยที่สนับสนุน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนที่มีความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม มีความทันสมัยทางวัตถุโดยนำหลักการบริหารนิยธรรม 7 มาบูรณาการในรูปแบบที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมคือ MBB. Model (Meeting, Board, Benefits) โดยการส่งเสริมการร่วมประชุมการร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้โอกาสในการนำเสนอความเห็น ปัญหาความต้องการของชุมชน ให้ความสำคัญในการรับฟังหาแนวทางป้องกันแก้ไขให้ความรู้แก่ชุมชน และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น²⁷

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้มุ่งเน้นให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์ การปกป้องการรักษาทรัพยากรป่าไม้ตามกฎหมายที่รัฐบาลได้บัญญัติไว้²⁸

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นกรมชลประทานกรมทรัพยากรน้ำสำนักงานสิ่งแวดล้อมสถาบันการศึกษาองค์กรเอกชนดำเนินการร่วมกัน โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ²⁹

บทบาทและกลไกของภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดจากไม่บังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรมแนวนโยบายสิ่งแวดล้อมไม่สอดคล้องในแนวเดียวกันตรงข้ามกับบทบาทกลไกของฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ที่แท้จริง³⁰

รูปแบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธจริยธรรมมาภิบาล มุ่งเน้นการนำไปสู่นโยบายการจัดระบบสิ่งแวดล้อมโดยการแก้ไขปัญหาควรสอดคล้องกับ แนวทางตามกฎหมายที่นำไปปฏิบัติการแก้ไขสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง³¹

บทที่ 4

บทสรุป

สรุปข้อค้นพบการวิจัยที่สอดคล้องกับคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ การวิจัยแนวทางการจัดการป่าไม้เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืน ของ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน จังหวัดน่าน โดยวิเคราะห์ในกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง และกรอบยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิต ที่เป็น มิตรต่อสิ่งแวดล้อม สรุปได้ดังนี้

1. ทรัพยากรป่าไม้เป็นฐานการพัฒนาทุกมิติ โดยเฉพาะในมิติเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อมและความมั่นคงของประเทศมาเป็นระยะเวลายาวนาน ผู้วิจัยค้นพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากทั้งภาครัฐและภาคประชาชนรวมถึงภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตาม กฎหมายขาดการประสานงานประสาน การปฏิบัติที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง ของราษฎรภายใต้กรอบของกฎหมายที่ชัดเจน ทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการ บริหารจัดการในการแบ่งเขตพื้นที่ทำกินและพื้นที่ป่าไม้ ขาดการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ที่สำคัญภาครัฐขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย และการ ประสานการปฏิบัติกับทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไม่ทำอย่างจริงจัง และขาด ความต่อเนื่อง ในการพัฒนาตามพลังอำนาจของการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้แล้ว ภาครัฐขาดงบประมาณในการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และการตัดสินใจในการดำเนินการเกือบ ทุกมิติ ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ซึ่งการตัดสินใจส่วนใหญ่มาจากภาครัฐเป็น ประการสำคัญ

2. การแก้ไขปัญหาตามแนวทางยุทธศาสตร์ที่กล่าวถึงในบทวิเคราะห์ และ ในบทอภิปรายผลแล้วหากใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาภายใต้ กรอบกฎหมายทุกขั้นตอน จะนำไปสู่การพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมจะสร้างขีด ความสามารถในการแข่งขันการพัฒนาเศรษฐกิจและกระจายรายได้มีการพัฒนาทรัพยากร

มนุษย์ที่สร้างความเท่าเทียมและเสมอภาคกันในสังคมมีการดำเนินการแก้ไขความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของธรรมชาติ ให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพจากการบริหารจัดการ และการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐทุกมิติประโยชน์สุขจะเกิดขึ้นกับราษฎรที่อาศัยอยู่พื้นที่ผืนป่าอย่างเกื้อกูลกันอย่างมีความสุขภายใต้การน้อมนำศาสตร์พระราชา ภูมิปัญญาท้องถิ่นความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น มาดำเนินชีวิตตามวิถีพุทธภายใต้ความพอเพียงมีวินัยสุจริต จิตอาสาในการแก้ไขปัญหาทุกมิติร่วมกัน เพื่อจัดการป่าไม้ของชุมชนในรูปแบบที่มีความเหมาะสม สามารถนำแนวทางมาพัฒนาให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน แล้วทั้งภาครัฐและภาคประชาชนจะสามารถพัฒนาเป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดไว้ และจะรักษาผืนป่าไว้ให้กับอนุชนรุ่นหลังของชาติไว้ได้ตลอดไป

จากการวิจัยพบว่าแนวทางหรือวิธีการจัดการป่าไม้ ที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน และหน่วยทหารในพื้นที่จังหวัดน่าน จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการจัดการปัญหา การจัดการป่าไม้เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดและพื้นที่ศึกษาวิจัยคือการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมจากเครือข่ายชุมชนการส่งเสริมอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการส่งเสริมอาชีพเกษตรวิถีพุทธ

ซึ่งกระบวนการพัฒนากองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน และหน่วยทหารในพื้นที่จังหวัดน่านจะเข้าไปมีส่วนร่วม ในการขับเคลื่อนการจัดการปัญหา การจัดการป่าไม้เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนผู้วิจัยสรุปเป็นแผนภาพองค์ความรู้การจัดการป่าแบบมีส่วนร่วมจากเครือข่ายชุมชนสู่การสร้างคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนได้ดังนี้

ภาพที่ 3 ผังแนวทางการจัดการป่าไม้แบบมีส่วนร่วม ฯ จังหวัดน่าน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า การปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องตามแนวทางของกฎหมายรัฐธรรมนูญและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยังมีปัจจัยหลายปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานและส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องจำเป็น ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม มีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในมิติต่าง ๆ ในพื้นที่ ของราษฎรที่อาศัยอยู่กับป่าต้นน้ำแบบเกื้อกูลให้ได้อย่างเหมาะสม ทั้งการถือครองพื้นที่ทำกินตามแนวทางของกฎหมายที่ต้องชัดเจน ทั้งการให้คุณประโยชน์และบทลงโทษเพื่อให้สามารถทราบถึงความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของราษฎรที่อยู่กับป่าต้นน้ำลำธารให้มีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาต่อยอดจากการวิจัยครั้งนี้ด้วยการศึกษาวิจัยตามประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงและยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีราษฎรอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเปรียบเทียบแล้วนำไปแก้ไขปัญหาให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งประเทศ

2. ควรมีทำการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นของกฎหมาย และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยใช้กฎหมายฉบับเดียว ใช้บังคับให้กับราษฎรในพื้นที่ป่าไม่ให้ครบทุกมิติ เพื่อสร้างการอยู่ดีกินดีและมีความสุขทุกมิติและทุกระดับให้มีความเสมอภาค เช่นเดียวกับราษฎรทั้งประเทศโดยนำข้อกฎหมายมาทำการวิจัยจากกฎหมายหลายฉบับ ให้ใช้เพียงฉบับเดียวที่ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาทั้งพื้นที่สูง และพื้นที่ราบโดยแสงข้อแตกต่าง และการสงวนจุดร่วมให้ลงตัวอย่างเหมาะสม ตามกรอบแนวทางของกฎหมายภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมและความต้องการที่แท้จริงของราษฎร

เอกสารอ้างอิง

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 57 (2), ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก. 6 เมษายน 2560. หน้า 15.
2. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 ก. 13 ตุลาคม 2561.
3. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.(2560). ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ พ.ศ. 2560 - 2579.
4. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.(2560). ข้อมูลสถิติกรมป่าไม้ปี 2563.
5. วรปรัชญ์ คำพงษ์ และคณะ. (2563). การจัดการป่าไม้แบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนสู่การสร้างคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน จังหวัดน่าน.
6. กองทัพบก. (2563). แผนปฏิบัติการราชการระยะ 3 ปี พ.ศ. 2563 - 2565. (ลับมาก).
7. กระทรวงกลาโหม. (2563). แผนปฏิบัติการราชการระยะ 3 ปี พ.ศ. 2563 - 2565. (ลับมาก).
พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พุทธศักราช 2551, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 39 ก. 27 กุมภาพันธ์ 2551.
8. บัญชา โชติกำจร.(2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของชุมชนบ้านสบขุ่น อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน.
9. Davis Keith. (1972). Human Behavior of World-Man Relations and Organization Behavior.
10. วันชัย วัฒนศัพท์.(2552). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. พระราชบัญญัติ คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พุทธศักราช 2562, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 49 ก. 14 เมษายน 2562.
11. มติคณะรัฐมนตรี. เรื่อง พื้นที่เป้าหมายและกรอบมาตรการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ (ทุกประเภท) (26 พฤศจิกายน 2561).
12. ทวีวงศ์ ศรีบุรี. (2539). สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการศึกษา.

13. กรมป่าไม้. (2559). ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ ระยะ 20 ปี (2560-2579)
14. Erwin Williams. (1976). Participation Management: Concept. Theory and Implementation.
15. นรินทร์ชัย พัฒนพงศา.(2546).การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง.
16. จินตวีร์ เกษมสุข.(2557).หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน.
17. นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน.
18. ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2551). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน : การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม.
19. โกวิท พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น.
20. ปกรณ์ ปริยากร. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.
21. พระราชบัญญัติ ป่าสงวนแห่งชาติ พุทธศักราช 2507, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 81 ตอนที่ 38. 28 เมษายน 2507.
22. มุลินธิปิณฑทองหลังพระ. (2554). รายงานประจำปี 2553 มุลินธิปิณฑทอง หลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ.
23. พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). การพัฒนาที่ยั่งยืน.
24. มุลินธิชัยพัฒนา.ทฤษฎีการพัฒนาฟื้นฟูป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ.เข้าถึงได้จาก <https://www.chaipat.or.th/concept-and-theory-development/theory-developed-forest-restoration.html>
25. กาญจนา คำจตุ. (2557).การส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร.
26. บุญเพ็ง วงศ์หน่อบุญธรรม. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษาประชาชนในเมืองไซทานี ในนครหลวงเวียงจันทน์.
27. สุวัฒน์ อินทรประไพ.(2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก.

28. วิเชียร รุจิอำรุงกุล. (2557). บทบาทและกลไกของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของไทย.

29. สุพิชัย คิริรักษ์. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธจริยธรรมาภิบาลของเทศบาลในเขต ภาคกลางตอนบน.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ	พันเอก ไมตรี ศรีสันเทียะ
วัน เดือน ปีเกิด	7 พฤษภาคม 2517
ประวัติสำเร็จการศึกษา	
พ.ศ. 2536	โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ 34
พ.ศ. 2541	ปริญญาตรี สาขาวิศวกรรมเครื่องกล โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ 45
พ.ศ. 2551	โรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำ ชุดที่ 86
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2541 - 2543	ผู้บังคับหมวดทหารม้า กองพันทหารม้าที่ 24
พ.ศ. 2543 - 2545	รองผู้บังคับกองร้อยทหารม้า กองพันทหารม้าที่ 24
พ.ศ. 2545 - 2548	ผู้บังคับกองร้อยทหารม้า กองพันทหารม้าที่ 24 รักษาพระองค์
พ.ศ. 2548 - 2550	นายทหารยุทธการและการฝึก กองพันทหารม้าที่ 24 รักษาพระองค์
พ.ศ. 2551 - 2553	ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายข่าวกรอง กองพลทหารม้าที่ 2 รักษาพระองค์
พ.ศ. 2553 - 2556	รองผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ 23 รักษาพระองค์
พ.ศ. 2557 - 2559	รองผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ 12
พ.ศ. 2559 - 2560	ผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ 10
พ.ศ. 2560 - 2561	ผู้บังคับการกรมทหารพรานที่ 31
ตำแหน่งปัจจุบัน	
พ.ศ. 2561- 2565	หัวหน้ากองยุทธการ มณฑลทหารบกที่ 38